

Hout van het onderzoek aan de Heiligeweg in Krommenie, gemeente Zaanstad (Noord-Holland)

BIAXiaal

RAPPORTNUMMER

602

DATUM

JULI 2012

AUTEUR

SILKE LANGE

Colofon

Titel:

BIAXiaal 602

Hout van het onderzoek aan de Heiligeweg in Krommenie, gemeente Zaanstad (Noord-Holland)

Auteur:

Silke Lange

Opdrachtgever:

Archeologenbureau ARGO

Gemeente: Zaanstad

Plaats: Krommenie

Toponiem: Heiligeweg

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 46359

Centrumcoördinaten vindplaats: 112.964/501.575; 112.975/501.615;
112.842/501.670; 112.828/501.642

ISSN: 1568-2285

©BIAX Consult, Zaandam, 2012

Correspondentieadres:

BIAX Consult

Hogendijk 134

1506 AL Zaandam

tel: 075 – 61 61 010

fax: 075 – 61 49 980

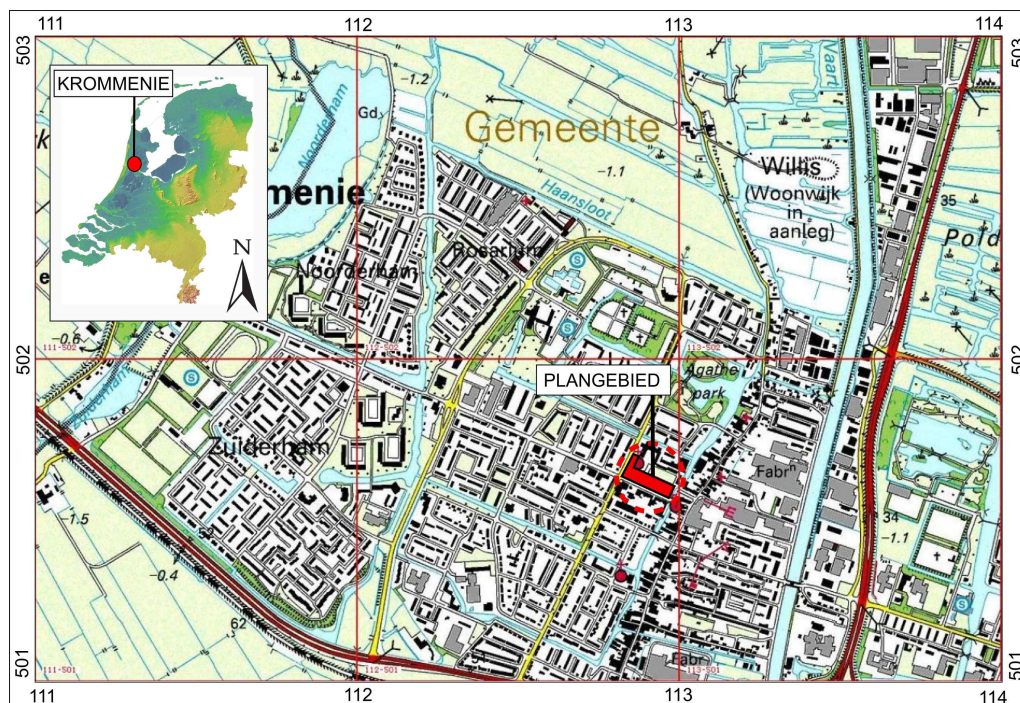
e-mail: lange@BIAX.nl

www.BIAX.nl

1. Inleiding

Aan de Heiligeweg in Krommenie, gemeente Zaanstad (Noord-Holland) vindt nieuwbouw plaats. Gerealiseerd wordt een appartementencomplex en een supermarkt met parkeergarage. Door de grootschalige bodemingrepen zullen archeologische waarden onherroepelijk verloren gaan. Archeologisch vooronderzoek heeft 17^e en 18^e eeuwse erven in de ondergrond van het plangebied aangetoond.¹ Vandaar dat de bevoegde overheid heeft besloten voorafgaande aan de bouwwerkzaamheden een archeologische opgraving te laten uitvoeren. De gemeentelijke archeoloog van Zaanstad, de heer Piet Kleij, heeft voor de opgraving een Programma van Eisen geschreven.² De opgraving is verricht door archeologen van Archeologenbureau ARGO bv.

Tijdens het onderzoek zijn onder meer drie stuks hout geborgen. Twee planken zijn afkomstig van de fundering van haarden, een derde plank komt uit een kelder. Het hout is reeds in het veld door de medewerkers van ARGO verzaagd. Van het hout zijn deze drie fragmenten overgedragen aan Bix Consult in Zaandam voor nader onderzoek. Doel was de bepaling van de houtsoort en een eventuele ouderdomsbepaling met behulp van dendrochronologisch onderzoek.

Figuur 1 Krommenie-Heiligeweg; locatie van de vindplaats aan de Heiligeweg (©ARGO).

¹ Bouma 2010.

² Kleij 2010.

2. Materiaal en methode

Een overzicht van de geanalyseerde houtmonsters met hun contextgegevens wordt in *tabel 1* gegeven.

Tabel 1 Vindplaats Krommenie-Heiligeweg, overzicht van geanalyseerde monsters.

vondstnummer	spoor	context
30	?	haard
46	?	haard
58	?	kelder

De houtsoortbepaling is op het laboratorium gedaan met behulp van een doorvallend-lichtmicroscop en vergrotingen tot 250 x. De gebruikte determinatiesleutel is die van Schweingruber³. Bewerkings- en gebruikssporen zijn gedocumenteerd en beschreven.

Van de drie planken zijn monsters voor een dateringonderzoek opgestuurd naar het dendrochronologische laboratorium van BAAC in Deventer.

3. Resultaten

De conservering van het hout was goed. Op het hout bleken bewerkingsporen nog duidelijk herkenbaar. Het houtoppervlak vertoonde deuken en scheuren, waarschijnlijk ontstaan tijdens het gebruik van de planken.

3.1 HOUTSOORTENSPECTRUM

De twee planken van de fundering van haarden zijn van eikenhout (*Quercus* sp.), de plank uit de kelder is van den (*Pinus sylvestris*). De dendrochronologische resultaten zijn vergeleken met bestaande referentiecurven om de herkomst van het hout te kunnen bepalen. Er zijn overeenkomsten met een referentiecurve uit het Duitse gebied en het blijkt dat het eikenhout moet zijn geïmporteerd uit Midden- en Zuid-Duitsland. Vondstnummer 30 komt qua groeipatroon sterk overeen met eikenhout uit het Weserbergland, een streek aan de rivier de Wezer tussen Hannoversch Münden en Porta Westfalica. Vondstnummer 46 blijkt uit meer zuidelijke streken afkomstig. Het herkomstgebied van de plank van den (vnr. 58) kon niet worden achterhaald.

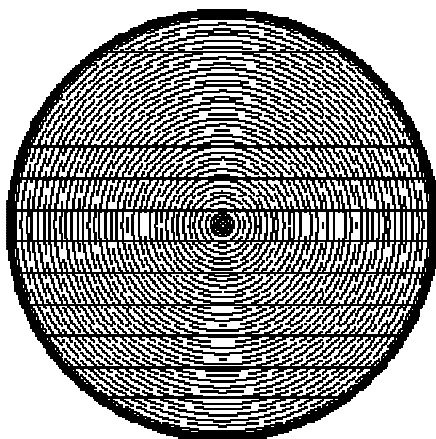
3.1.1 Bewerking

Vondstnummers 30 en 46 zijn afkomstig van de fundering van haarden, vondstnummer 58 komt van een kelder uit dezelfde tijd. De breedte van vondstnummer 30 is 58 cm breed, bij een dikte van 2 cm en een oorspronkelijke lengte van 80 cm. Vondstnummer 46 is 50 cm breed, 2,2 cm dik en oorspronkelijk

³ Schweingruber 1988.

eveneens 80 cm lang. Vondstnummer 58 had een resterende lengte van 74 cm, een breedte van 18 cm en een dikte van 4,5 cm.

De drie planken zijn dosse gezaagd. Het dosse zagen is de meest eenvoudige manier om planken te zagen. Bij het dosse zagen wordt de stam in de lengterichting gezaagd. De zijkanten blijven vaak onbehouwen, zoals het geval is bij vondstnummer 30. Op het houtoppervlak zijn relatief fijne, regelmatig horizontale zaagsporen te herkennen die over de hele breedte van de planken verlopen. Op grond van de minimale breedte van de zaaglijnen en het regelmatige patroon, zullen de planken in een zaagmolen zijn gezaagd. Op plaatsen waar kwasten in het hout hebben gezeten, zijn ronde stukjes hout gedreven (zie *Figuur 5*).

Figuur 2 Vindplaats Krommenie-Heiligeweg; schema van dosse-zagen (©www.zaagmolen.nl)

Figuur 3 Vindplaats Krommenie-Heiligeweg; eiken planken, vondstnummer 30 (rechts) en 46 (links) (© Biax Consult).

Figuur 4 Vindplaats Krommenie-Heiligeweg; plank van eik met zaagsporen, vondstnummer 30 (© Biax Consult).

Figuur 5 Krommenie-Heiligeweg; plank van den met opgevulde kwasten, vondstnummer 50 (© Biax Consult).

3.1.2 Datering

De eiken planken zijn middels dendrochronologisch onderzoek gedateerd. Vondstnummer 50, de plank van den, heeft geen datering opgeleverd, ondanks voldoende jaarringen. De dendrochronologische meetgegevens konden niet aan een referentiecurve worden gelinkt. De resultaten van het dendrochronologische onderzoek staan vermeld in *tabel 2*. Op een eiken plank (vnr. 46) en de plank van den was de laatst gevormde jaarring (de wankant) aanwezig. Dit maakt het mogelijk het kapjaar te bepalen. Indien de laatst gevormde jaarring niet aanwezig is, wordt een schatting gemaakt van het ontbrekende aantal ringen (schatting van het kapinterval).

Tabel 2 Vindplaats Krommenie-Heiligeweg; resultaten van het dendrochronologische onderzoek.

vondstnummer	houtsoort	wankant	meting	datering	kapinterval
30	eik	nee	SZ0013	1752	na 1758
46	eik	ja	SZ0014	1830	1830/1831
58	den	ja	SZ0015	-	-

4. Conclusies

Voor de fundering van de haarden is eikenhout gebruikt, afkomstig uit Midden- en Zuid-Duitsland. Uit de kelder werd een plank van den geborgen, waarvan de herkomst en ouderdom niet kon worden achterhaald. Vondstnummer 30 is gedateerd in het begin van de tweede helft van de 18^e eeuw en vondstnummer 46 is gedateerd in de winter van 1830/1831.

De twee eiken planken zijn dosse gezaagd. waarschijnlijk zijn de stammen voor de planken gezaagd in een zaagmolen, gezien de regelmatige zaaglijnen, de dichtheid en de breedte ervan.

5. Literatuur

Bouma, N., 2010: Zeventiende-eeuwse erven aan de Heiligeweg in Krommenie, gemeente Zaanstad. Een inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven, (ADC-Archeoprojecten), Amersfoort.

Daalen, S. van, 2012: Krommenie Heiligeweg Dekamarkt. Dendrochronologisch onderzoek (BAAC-project D-12.0212), Deventer.

Kleij, P., 2010: Programma van Eisen – aangepast aan milieusanering – voor het Definitief Archeologisch Onderzoek in het plangebied Heiligeweg in Krommenie, gemeente Zaanstad (Noord-Holland).

Schweingruber, F.H., 1988: *Mikroskopische Holz Anatomie. Anatomie der europäischen Holzarten*, Birmensdorf

